

Hyvinvointisuunnitelma 2024–2025

JUVA

Aitoa osaamista jo vuodesta 1442

Hyvinvointisuunnitelman valmistelu

Hyvinvointisuunnitelma on yksi kuntastrategian toteuttamisohjelma. Hyvinvointi on vahvasti yksilöllinen kokemus. Juvan kunnassa hyvinvointi ymmärretään läpileikkaavana kaikessa toiminnassa ja ennalakoivaan hyvinvoinnin edistämiseen panostetaan ihmisten eri ikävaiheissa määrätietoisesti.

Terveyttä ja hyvinvointia kehitetään aiempaa enemmän yhteistyössä mm. järjestökentän kanssa. Juvan kunnan hyvinvointisuunnitelma on laadittu yhteistyössä eri toimialojen edustajien, neuvostojen ja järjestöedustajien kanssa.

Hyvinvointityötä tehdään työryhmässä, jonka kokoonpano on seuraava:

- sivistysjohtaja Velimatti Salmi, puheenjohtaja
- hallintojohtaja Antti Kinnunen, varapuheenjohtaja
- tekninen johtaja Vesa Kankkunen
- rehtori Olli Kossila
- varhaiskasvatusjohtaja Kirsi Anttonen
- työllisyyskoordinaattori Sanna Skön
- lastenhoitaja Titta Kauppinen ja
- Etelä-Savon hyvinvointialueen hyvinvointikoordinaattori Eeva Häkkinen.

Hyvinvointityöryhmän sihteerinä ja koordinaattorina toimii hyvinvointikoordinaattorin sijainen Virpi Hämäläinen (31.12.2023).

Hyvinvointisuunnitelma pohjautuu kuntastrategiaan, joka on kuntalain mukainen asiakirja. Juvan kunnanvaltuusto hyväksyi kunnan strategian joulukuussa 2021. Juvan strategiassa määritellään kunnan visio, tavoitteet sekä toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi.

Juven kunnan toiminta perustuu strategiassa hyväksyttyihin arvoihin:

- Vastuullisuus
- Yrittäjyys
- Yhdessä tekeminen.

Kunta kantaa vastuuta kunnan ja kuntalaisten tulevaisuudesta. Kunta haluaa pitää talouden kunnossa ja siten varmistaa juvalaista hyvinvointia. Kunta tarjoaa mahdollisuuksia aktiiviseen sekä hyvinvoivaan elämään puhtaassa, turvallisessa ja viihtyisässä elinympäristössä.

Kunta haluaa turvata kuntalaisten hyvinvoinnille merkittävät palvelut sekä niiden tasapuolisuuden. Se tukee kuntalaisten hyvinvointia edistäviä elämäntapoja ja sitä, että eri-ikäisillä on heille sopivia monipuolisia harrastusmahdollisuuksia.

Tavoitteena hyvinvointisuunnitelman laatimisessa on lisätä jokaisen kuntalaisen ja Juven kunnassa toimivan henkilön ymmärrystä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen merkityksestä ja vaikuttamisen mahdollisuuksista.

Hyvinvointisuunnitelman tehtävä

Asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan tärkein tehtävä, joka sisältyy kaikkiin kunnan lakisääteisiin tehtäviin. Kunta tarjoaa mahdollisuuksia aktiiviseen ja hyvinvoivaan elämään turvallisessa ja viihtyisässä elinympäristössä. Hyvinvoinnin edistämisen laaja-alaista tehtävää koko kunnan tasolla tehdään poikkihallinnollisella yhteistyöllä. Monialaisista asiantuntijoista koottu hyvinvointiryhmä koordinoi suunnittelua tietoon perustuen.

Kunnan tulee suunnitella hyvinvoinnin edistämisen rakenne ja toiminta siten, että ne mahdollisimman hyvin tukisivat asukkaidensa hyvinvointia. Kaikki kunnan toimialat luovat yhteistyössä asukkaille toimivia arjen ratkaisuja ja sujuvan elämän edellytyksiä. Asukkaiden hyvinvointi on yhteydessä koulutukseen, työllisyys-, liikunta-, ruoka- ja kulttuuripalveluihin, kaavoitukseen, vesihuoltoon, ympäristön tilaan, liikennejärjestelyihin, viher- ja virkistysalueisiin sekä moniin muihin kunnan hoitamiin tehtäviin.

Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteet edistävät erityisesti seuraavia YK:n Agenda 2030 kestävä kehityksen päätavoitteita: Ei köyhyyttä, Ei nälkää, Terveyttä ja hyvinvointia, Hyvä koulutus, Sukupuolten tasa-arvo, Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua, Eriarvoisuuden vähentäminen, Kestävät kunnat ja yhteisöt, Rauhaa ja oikeudenmukaisuutta.

Hyvinvoinnin edistäminen ja sitä ohjaavia suunnitelmia

Hyvinvointialue Eloisa on tuottanut 1.1.2023 alkaen sosiaali- ja terveyspalvelut. Jatkossa kunnan roolissa näkyy vahvasti hyvinvoinnin, osallisuuden ja yhteisöllisyyden sekä kestävä elämäntavan edistämisen merkitys. Tässä onnistuminen edellyttää, että yhteistyötä tehdään kunnan kaikkien toimialojen, hyvinvointialueen, järjestöjen/ yhdistysten ja muiden toimijoiden kanssa. Keskeistä on mahdollistaa puitteet asukkaiden omatoimiseen hyvinvoinnin ylläpitoon ja edistämiseen.

Kunnanvaltuuston hyväksymä strategia linjaa toimintaa. Tämä hyvinvointisuunnitelma on strategian toteuttamisohjelma, jolla toimeenpannaan hyvinvoinnin edistämisen strategiset linjaukset. Hyvinvointisuunnitelmaa, sen toteutusta, seuranta ja raportointia voidaan hyödyntää myös strategian päivityksessä.

Kasvatuksen, opetuksen ja hyvinvoinnin asiantuntijana toimii kunnassa sivistyspalvelut. Sivistyslautakunta vastaa omalta osaltaan kaikista niistä tehtävistä, mitkä kunnan hallintosäännössä on määritelty, mukaan lukien hyvinvointisuunnitelman ja hyvinvointikertomuksen laatimisen ja sitä koskeva seuranta. (Kvalt 13.6.22, §35) Hyvinvoinnin edistämiseksi kunnassa on olemassa toiminnalliset suunnitelmat ja strategiat, jotka vastaavat nykyistä kuntaorganisaatiota ja palvelutuotantoa. Toimintasuunnitelmien osalta hyvinvoinnin toteuttaminen ja seuraaminen kuuluvat oleellisena osana sivistyslautakunnan ja hyvinvointityöryhmän tehtäviin.

Juvan kunnan ylläpidettäviä toimintaohjelmia ovat:

- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- Varhaiskasvatussuunnitelma ja opetussuunnitelmat eri kouluasteissa
- Opiskeluhuollon suunnitelmat
- Kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ehkäisemisen suunnitelma jne.
- Sivistyslautakunnan alaiset toimintaohjelmat
- Nuorisotyön perussuunnitelma ja kulttuurikasvatussuunnitelma
- Liikenneturvallisuussuunnitelma
- Keskustan yleiskaava ja maankäytön yleissuunnitelmat
- Turvallisuussuunnitelma
- Kotoutumissuunnitelma
- Markkinointisuunnitelma

Etelä-Savon hyvinvointialue laatii alueellisen strategian ja -ohjelmat. Suunnitelmassa asetetaan tavoitteita, toimenpiteitä, sisältöjä ja resursseja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin.

Kuntastrategia – onnellisten yhteisö!

Meidän Juva – onnellisten yhteisö

Juva on viihtyisä, vireä ja verkostoitunut maaseutukeskus vitostien varressa. Juva elää puhtaasta ruoasta, luonnosta, puusta, matkailusta ja palveluista.

Elinvoimaa omista lähtökohdista

- Maine ja Juva-henki
- Saavutettavuus ja houkutteleva asuminen
- Toimialakärjet ja yritysten toimintaedellytykset

Hyvinvoiva ja onnellinen kuntalainen

- Peruspalvelut ovat kunnossa ja saatavilla
- Viihtyisä ja turvallinen elinympäristö
- Meidän Juva on aktiivinen yhteisö

Vetovoimainen elinympäristö

- Keskustan kehittäminen
- Kaavoitus ja maapolitiikka
- Ympäristöstä huolehtiminen

Arvomme ovat

vastuullisuus

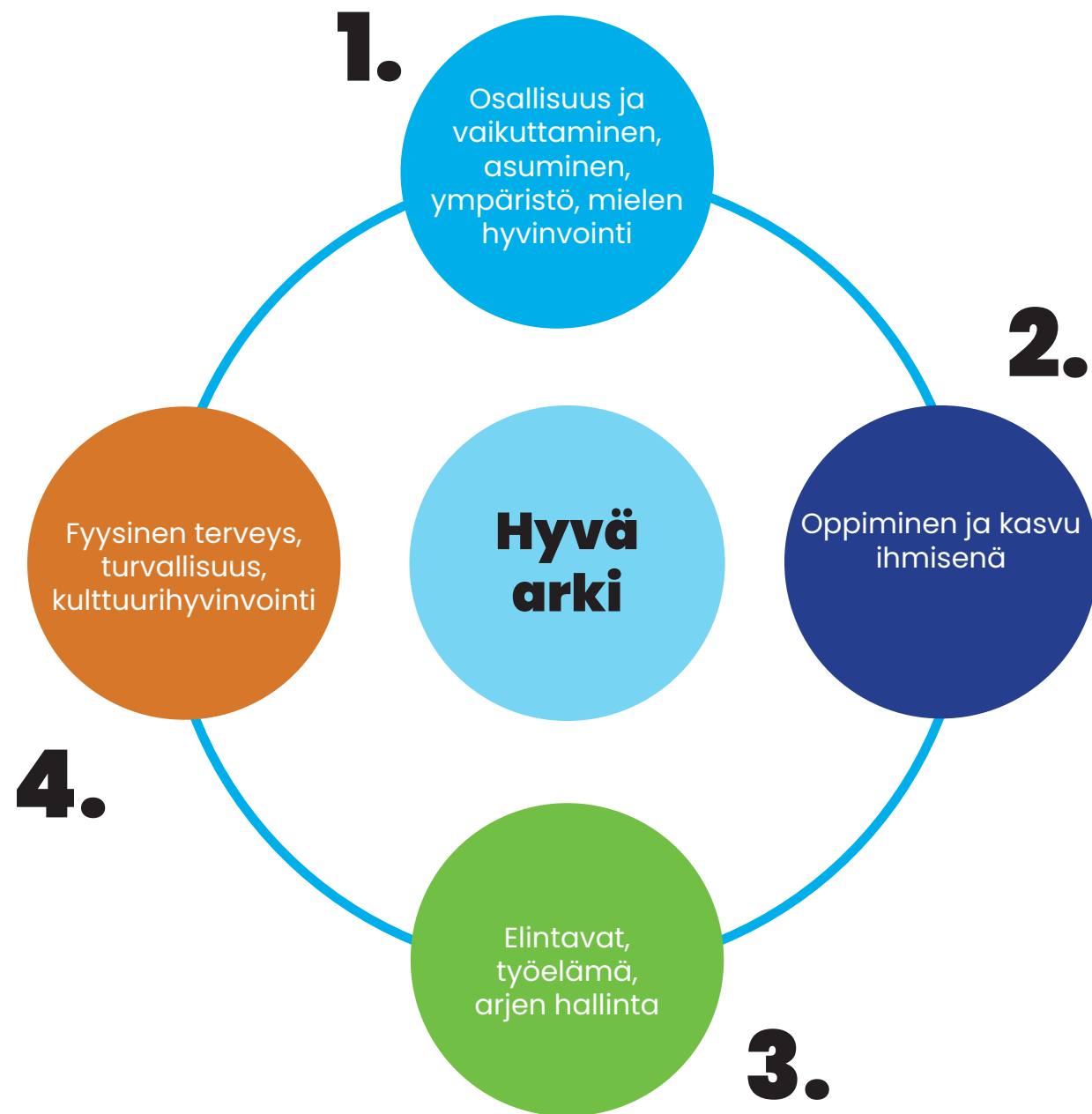
yrittäjyys

**yhdessä
tekeminen**

Hyvinvoiva ja onnellinen kuntalainen

Hyvinvointi on kokonaisuus,
siksi toivon, että kohtaat minut
ihmisenä,
etkä pelkästään tarpeitteni
kautta!

Kunnan toiminta hyvinvoinnin edistämisessä

HYTE-kertoimen prosessi-indikaattoreita

Kuntajohto:

- Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista 100 (2023)
- Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista 100 (2023)
- Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen 100 (2023)
- Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä 100 (2023)
- Kunnan palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja/foorumeja: 100 (2023)

Kulttuuri:

- Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä: 70 (2023)

Liikunta:

- Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa: 100 (2022)
- Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisyhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille: 100 (2022)
- Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä tai kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen: 100 (2022)
- Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin: 100 (2022)

Peruskoulut:

- Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit: 92 (2021)
- Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus: 74 (2021)
- Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koulussa: 100 (2021)
- Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä: 51 (2021)

Terveydenedistämisen aktiivisuus 2023

Koko toimiala

Hyvällä tasolla:

Kuntajohto 79

Kulttuuri 70

Parannettavaa:

Liikunta 58

Perusopetus 60

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli **HYTE-kerroin** on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan.

1.

Viihtyisä ja turvallinen elinympäristö

Yhteisöllisyys ja osallisuus lisäävät turvallisuuden tunnetta, joka vahvistaa fyysistä, henkistä ja sosiaalista terveyttä, hyvinvointia sekä elämänlaatua. Kaikille kuntalaisille tulee taata turvallinen ympäristö.

Turvallisuuden edistämisessä turvallisuuskulttuuri ulotetaan kaikkiin kasvu- ja toimintaympäristöihin, myös kotiin ja vapaa-aikaan. Tapaturmien ja väkivallan ehkäisy on jokaisen asia ja kuuluu niin yksittäiselle kansalaiselle kuin eri toimialojen ammattilaisille ja päättäjillekin. Suunnittelun avulla tuetaan alueiden elinvoimaa, rakennetaan paikallista identiteettiä, lisätään elinympäristön turvallisuutta, terveellisyyttä ja esteettömyyttä sekä edistetään asukkaiden hyvinvointia.

Monimuotoisella elinympäristöllä torjutaan alueiden eriytymistä sekä lisätään sosiaalista tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä. Hyvinvointia ja elinvoimaa tukevan suunnittelun yhtenä työkaluna on maankäytöntoteuttamisohjelma.

Ympäristön merkitys terveellisten elintapojen tukemisessa on merkittävä. Hyvä elinympäristö luo pohjan asukkaiden arjelle ja perustarpeiden tyydyttämiselle. Se tarjoaa mahdollisuuden asumiseen, palveluiden käyttämiseen, työssäkäyntiin, ulkoiluun, harrastuksiin, mutta myös lepoon ja yksityisyyteen.

Asuminen, ympäristö ja luonto

- a) Juvalainen asukas kokee asuin- ja elinympäristönsä terveelliseksi ja viihtyisäksi/virikkeelliseksi
- b) Mahdollistamme monipuoliset asumisen mahdollisuudet
- c) Palveluiden saavutettavuutta ja esteettömyyttä edistetään asukaslähtöisesti

	Toimenpide	Vastuutaho
A	Edistämme asukkaiden luonnosta saatavia hyvinvointivaikutuksia ylläpitämällä ja rakentamalla viheralueita, puistoja ja reittejä.	Tekninen ja sivistyspalvelut
A	Kehitetään ja otetaan käyttöön toimintamalleja, joilla edistetään luonnon hyvinvointivaikutuksia.	Tekninen ja sivistyspalvelut
B	Maankäytön suunnittelulla ja linjauksilla huolehdimme asumisen monipuolisista mahdollisuuksista ja hyvän elämän olosuhteiden mahdollistamisesta kaikille.	Tekninen
C	Tunnistetaan yleisesti esteettömyyttä edistävät ja estävät tekijät yhteistyössä neuvostojen ja kokemusasiantuntijoiden kanssa.	Tekninen ja sivistyspalvelut

Turvallisuus

d) Juvalainen asukas kokee asuin- ja elinympäristönsä turvalliseksi

	Toimenpide	Vastuutaho
D	Varautumissuunnitelman päivittäminen – tiedotetaan turvallisuutta edistävistä toimenpiteistä, osallistutaan turvallisuutta edistäviin kampanjoihin ja tapahtumiin.	Yleishallinto
D	Liikenneturvallisuuden edistäminen poikkihallinnollisesti.	Tekninen ja sivistyspalvelut
D	Turvallisemman tilan periaatteet- ohjelman käyttöönotto	Sivistyspalvelut
D	Häirinnän, kiusaamisen ja väkivallan ehkäisemisen suunnitelma	Sivistyspalvelut

Viihtyisä ja turvallinen elinympäristö – nykytilanne

Kaatumiseen liittyvät hoitojaksot ovat vähentyneet.

Tyytyväisyys asuinalueen olosuhteisiin ja turvallisuuden kokemukseen on heikentynyt Etelä-Savon alueella.

Kiusaaminen on lisääntynyt merkittävästi alakoululaisten osalta ja hieman myös yläkoululaisten osalta samalla aikavälillä.

Kiusaamistilanteisiin puuttumisen vaikuttavuus on heikentynyt koko Etelä-Savon alueella.

Asuminen, ympäristö ja luonto:

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä/10 000 vastaavan ikäistä: 394,2 (2021) / 366,5 (2022)

Asuinalueensa olosuhteisiin tyytyväisten osuus, % 20 vuotta täyttäneet 83,2 (2021) / 76,9 (2022) Etelä-Savo

Yhden hengen asuntokunnat, % asuntokunnista: 47,7 (2021) / 47,7 (2021)

Turvallisuus:

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista: 3,5 (2021) / 9,7 (2023)

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista: 3,6 (2021) / 4,7 (2023)

Koulukiusaaminen loppunut tai vähentynyt kiusaamisesta kertomisen jälkeen, % 8. ja 9. luokan oppilaista: 52,6 (2021) / 43,1 (2023) Etelä-Savo

Päivittäisen elämänsä erittäin tai hyvin turvalliseksi kokeneiden osuus (%): 70,9 (2020) / 64,6 (2022) Etelä-Savo

2.

Peruspalvelut kunnossa ja saatavilla

Sujuva arki tukee hyvinvointia sekä rakentaa vahvaa mielenterveyden ja pärjäävyyden pohjaa. Tavallinen, toimiva arki suojaa myös arkisissa elämän muutostilanteissa. Kun arjen asiat sujuvat, on meillä voimavaroja lasten kasvatukseen, opintoihin, työssä käyntiin, harrastamiseen tai omasta ja läheisten hyvinvoinnista huolehtimiseen.

Kaikille suunnattujen palvelujen lisäksi tarvitaan kohdennettuja palveluita, joilla parannetaan palvelujen tasa-arvoista saatavuutta ja käyttöä. Palvelujen suunnittelussa on otettava entistä paremmin huomioon käyttäjien erilaiset kulttuuriset, taloudelliset ja sosiaaliset lähtökohdat. Näin kuntalaisten erilaisia mahdollisuuksia elää hyvinvoivina ja terveinä tasoitetaan ja huomionomassa asemassa olevat saatetaan tasavertaisempaan asemaan muiden kanssa.

Kunnassa tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on ennaltaehkäisevää hyvinvointivointityötä, ja sitä voidaan toteuttaa omissa palveluissa ja yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Tärkeitä toimijoita ovat myös kunnassa toimivat järjestöt ja vapaaehtoistyö. Järjestöt tarjoavat kohtaamisen paikkoja ja tekemistä kaikenikäisille.

Kulttuuripalveluiden merkitys alueen elinvoimaisuuden ja asukkaiden hyvinvoinnin kannalta on suuri. Jokaisella on oikeus kulttuuripalveluihin iästä, kulttuuritaustasta ja elämäntilanteesta riippumatta ja palvelut ovat luonteva osa kuntalaisten jokapäiväistä elämää.

Kirjastopalvelut tukevat asukkaiden hyvinvointia, tarjoamalla kaikille yhtäläisiä mahdollisuuksia tietoon, lukukokemuksiin, osaamisen kehittämiseen sekä kansalaistoimintaan.

Kansalaisopistossa opinnot perustuvat elinikäisen oppimisen periaatteeseen sekä ihmisen omaan haluun oppia ja kehittyä. Vapaan sivistystyön palveluilla, mukaan lukien musiikkiopiston sekä kesäyliopiston, onkin suuri merkitys kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisessä.

Kunnalla on tärkeä rooli myös maahanmuuttajien kotouttamisessa. Onnistunut integraatio luo edellytyksiä kunnan asukkaiden hyvinvoinnille sekä sille, että väestöryhmien väliset suhteet ovat hyvät ja paikallisyhteisöt aidosti monikulttuurisia.

Oppiminen ja kasvu ihmisenä

- a) Elinikäisen oppimisen ja kasvun mahdollisuuksia kehitetään
- b) OmaPerhe-portaalin käyttöönotto

	Toimenpide	Vastuutaho
A	Oppimisen ja kasvun mahdollisuuksien kehittäminen yhteistyössä toimijoiden kanssa.	Sivistyspalvelut
A	Juvalaisilla vieraskielisillä tulisi olla mahdollisuus opiskella ja kehittää osaamistaan	Sivistyspalvelut
A	Kansalaisopistotoiminnan kehittäminen yhdessä kunnassa olevien muiden toimijoiden kanssa	Sivistyspalvelut
A	Etsivä nuorisotyön palveluiden kehittäminen	Sivistyspalvelut
A	Sitouttava kouluyhteisö ja poissaolomalli	Sivistyspalvelut
B	Sähköisen perhekeskuksen käyttöönotto ja siitä tiedottaminen.	Sivistyspalvelut

Oppiminen ja kasvu ihmisenä

Oppiminen ja kasvu ihmisenä

c) Juvalaisella asukkaalla on mahdollisuus mielekkääseen vapaa-aikaan.

Hyvä ja sujuva arki

d) Työllisyyden edistäminen

e) Sosioekonominen asema ei määritä kenenkään osallistumisen ja koulutuksen mahdollisuuksia

f) Kotoutumissuunnitelman kautta edistetään ulkomaalaistaustaisten elintapoja ja annetaan tietoa ja ohjataan palveluihin?

	Toimenpide	Vastuutaho
C	Selvitetään kunnan mahdollistamien harrastustilojen saavutettavuutta ja tilojen käytön periaatteita.	Sivistyspalvelut
C	Harrastusmahdollisuuksia esitellään ja tarjotaan vuosittain? Harrastusviikko ja harrastamisen Juvan malli	Sivistyspalvelut
D	Työllisyyden edistäminen	TE-palvelut
E	Tehdään näkyväksi käytettävissä olevat tukimuodot ja etuudet. Maksuttomien toimintojen näkyväksi tekeminen.	Yleishallinto ja Sivistyspalvelut
F	Ulkomaalaistaustaisille juvalaisille tarjotaan neuvonta- ja ohjauspalveluja, sekä tietoa liikunta- ja muista harrastusmahdollisuuksista.	Yleishallinto ja Sivistyspalvelut
F	Maahanmuuttaneiden kotoutumista tuetaan ystävärhetoiminnan ja järjestötoiminnan kautta?	Yleishallinto ja Sivistyspalvelut

Kulttuurihyvinvointi ja kirjasto

g) Edistämme taiteen, kulttuurin ja kirjaston yhdenvertaista saatavuutta eri alueilla.

h) Madalletaan kulttuuriin osallistumisen kynnystä- kehitetään hallinonalat ylittävää yhteistyötä.

Kulttuurikasvatussuunnitelmaan kirjatut toimenpiteet

- tasavertainen mahdollisuus tutustua ja osallistua monipuoliseen kulttuuri- ja taide-toimintaan
- edistää monipuolista lukutaitoa ja lue-miskulttuuria osana esi- ja perusopetuk-sen arkea
- Vuosiluokille kirjatut: kirjastopolku ja kult-tuuripolku, jotka peilautuvat opetussuunni-telman tavoitteisiin.

	Toimenpide	Vastuutaho
G	Kirjastolla on monipuolinen ja uudistuva kokoelma. Kirjasto on turvallinen tila ja tarjoaa mak-suttomia kohtaamis- ja har-rastetiloja kuntalaisille. Kirjasto edistää aktiivista kansalaisuutta ja yhteiskunnallista ja kulttuuris-ta vuoropuhelua.	Sivistyspalvelut, järjestöt
G	Kulttuurikasvatussuunnitel-maan kirjatut toimenpiteet	Sivistyspalvelut
G	Monipuolistetaan kunnan tilojen käyttöä. Ylläpidetään paikallista kulttuuriperintöä ja museoalueita.	Sivistyspalvelut
H	Edistämme taiteen ja kult-tuurin yhdenvertaista saata-vuutta tuottamalla matalan kynnyksen lähikulttuuripalve-luja, harrastusmahdollisuuksia sekä tapahtumia.	Sivistyspalvelut
H	Otamme asiakkaat mukaan suunnittelemaan kulttuuripal-veluja ja niiden tuottamista.	Sivistyspalvelut
H	Mahdollistetaan monipuo-linen elokuvatoiminta eri kohderyhmät huomioiden.	Sivistyspalvelut

Peruspalvelut kunnossa
ja saatavilla:
nykytilanne

Alakoululaisten kouluviihtyvyys on lisääntynyt, mutta vastaavasti yläkoululaisten kouluviihtyvyys on vähentynyt merkittävästi.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden osuus vertailuvuoteen 2021 on lisääntynyt.

Nuorisotyöttömyyden osalta on tapahtunut merkittävää positiivista kehitystä.

Kulttuurin, taiteen ja harrastamisen määrässä on tapahtunut positiivista kehitystä.

Oppiminen ja kasvu ihmisenä:

- Pitää koulunkäynnistä, % 4. ja 5. luokan oppilaista: 84,7 (2021) / 87,1 (2023)
- Pitää koulunkäynnistä, % 8. ja 9. luokan oppilaista: 61,5 (2021) / 38 (2023)
- Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä: 4,5 (2020) / 6,3 (2021)
- Poissaolojen seuranta: 50 (2022)

Kulttuurinen hyvinvointi:

- Harrastaa taidetta ja kulttuuria vähintään yhtenä päivänä viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista: 72,6 (2021) / 83,9 (2023)
- Harrastaa taidetta ja kulttuuria vähintään yhtenä päivänä viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista: 46,8 (2021) / 37,8 (2023)
- Kirjasto, kokonaislainaus/asukaslu: 15,5 (2020) / 17,4 (2021)
- Kaikukortti käytössä (käyttömäärät/jaetut kortit?
- Kulttuuripalveluita ei tarjolla riittävästi: 25,2 (2022) E-S

Hyvä / sujuva arki (toimeentulo ja työllisyys):

- Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä: 0,7 (2021) / 0,6 (2021), Hyte-kerroin
- Perheen koettu taloudellinen tilanne kohtalainen tai sitä huonompi, % 8. ja 9. luokan oppilaista: 33,3 (2021) / 37,2 (2023)
- Lasten pienituloisuusaste: 12,3 (2020) / 11,4 (2021)
- Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä: 9,5 (2021) / 9,7 (2022), Hyte-kerroin
- Työttömät, % työvoimasta: 8,7 (2021) / 7,9 (2022)
- Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä: 21,3 (2021) / 27,7 (2022)
- Nuorisotyöttömät, % 18 – 24-vuotiaasta työvoimasta: 9,9 (2021) / 5,0 (2022)
- Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15–64-vuotiaista: 3,9 (2021) / 4 (2022)
- Toimeentulotukea saaneet 65 vuotta täytäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä: 1,7 (2021) / 1,5 (2022)

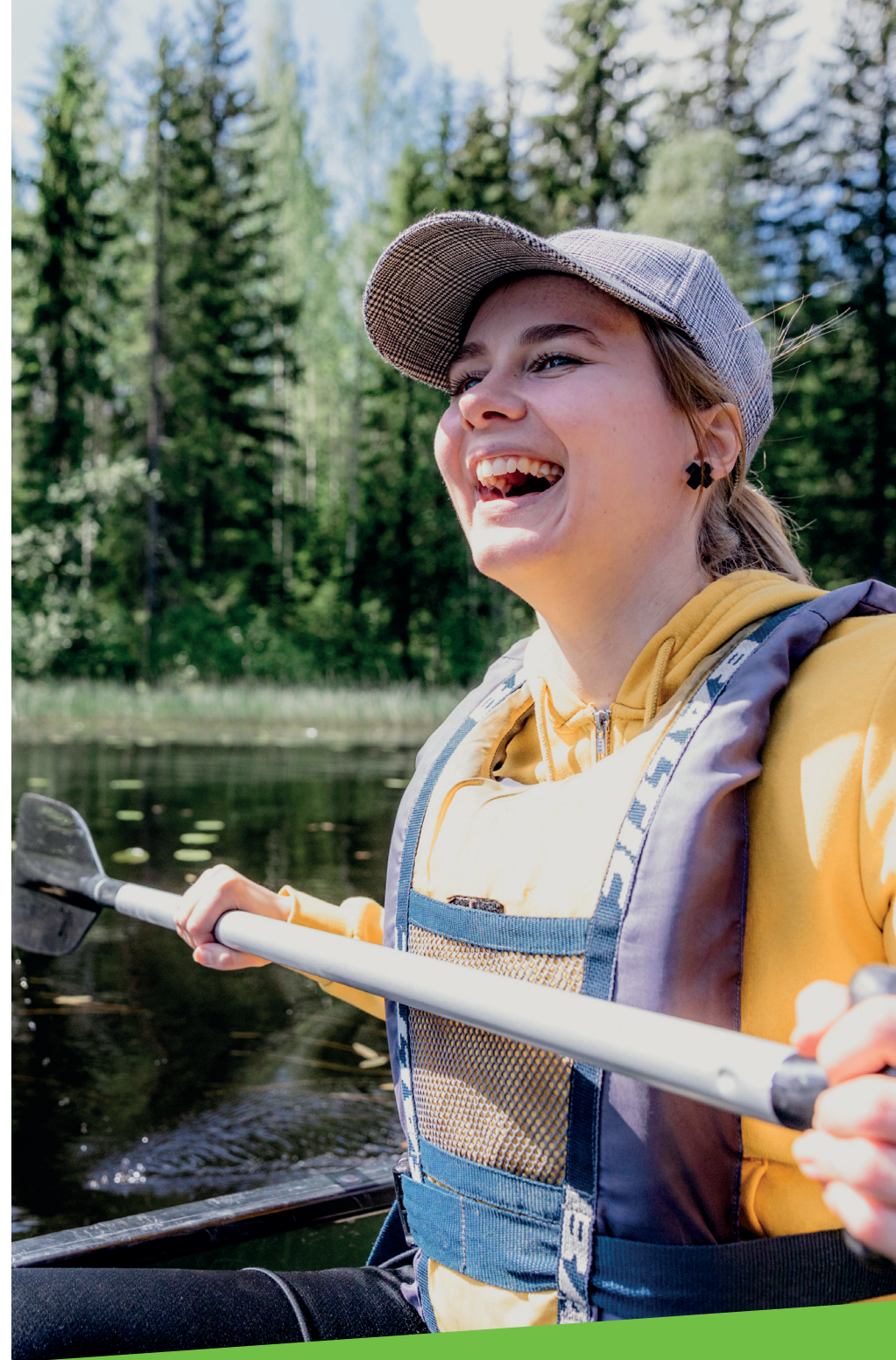
3.

Hyvinvoiva ja onnellinen kuntalainen

Toimintakyky tarkoittaa ihmisen fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia edellytyksiä selviytyä hänelle itselleen merkityksellisistä ja välttämättömistä jokapäiväisen elämän toiminnoista siinä ympäristössä, jossa hän elää. Terveellisillä elintavoilla, kuten nukkumisella, ravitsemuksella, liikunnalla, päihteettömyydellä ja mielekkäällä tekemisellä, on vaikutusta jokaisen ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille, toimintakyvylle ja arjessa pärjäämiselle. Puolet sairauksista johtuvat elintavoista. Niihin jokainen voi vaikuttaa.

Kunnan rooli on luoda asukkailleen mahdollisimman hyvät puitteet hyvinvointinsa edistämiseen ja ylläpitoon sekä auttaa erityisesti niitä, jotka eivät itse täysin tähän kykene. Terveellisten elintapojen edistämisessä yhteistyö tulevan hyvinvointialueen kanssa on myös oleellista. Terveellisten elintapojen omaksumisessa varhaiskasvatuksella ja koululla on merkittävä rooli, sillä varhaiskasvatuksessa ja kouluissa toteutetuilla toimenpiteillä voidaan tavoittaa kattavasti kaikki lapset perhetaustasta riippumatta.

Mahdollisuus mielekkääseen harrastamiseen on kaikkien lasten ja nuorten saatavilla. Liikunta on peruspalvelu ja tärkeä osa asukkaiden hyvinvointia. Monipuoliset liikuntapalvelut ovat kuntalaisten käytettävissä iästä, sukupuolesta, varallisuudesta, taidoista tai liikunta-aktiivisuudesta riippumatta.

Fyysinen terveys ja muut elintavat

- a) Fyysiseen terveyteen liittyvät huolenaiheet tunnistetaan riittävän varhain
- b) Ehkäisevällä päihdetyöllä on selkeä rakenne ja toimintatapa
- c) Tuetaan ja ohjataan kaikenikäisiä kuntalaisia elintapoihin liittyen – toimintakyky säilyy hyvänä mahdollisimman pitkään.

	Toimenpide	Vastuutaho
A	Toteutetaan väestötason vaikuttamistyötä yhdessä yhdistysten ja järjestöjen kanssa (kampanjat, tapahtumat, tietoiskut, luennot jne.)	Sivistyspalvelut ja Yleishallinto
A	Otetaan käyttöön liikuntavälitunnit – Liikunta painopistealueena	Sivistyspalvelut
B	Ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön ohjelman laatiminen, joka pitää sisällään myös suunnitelman lähisuhde-/perheväkivallan ehkäisystä.	Sivistyspalvelut ja Eloisa
C	Elintapaohjauksella on selkeä rakenne ja toimintamalli.	Sivistyspalvelut ja Eloisa

Fyysinen terveys ja muut elintavat

d) Liikunnallisen elämäntavan vahvistaminen

Mielen hyvinvointi ja omannäköinen elämä

e) Mielen hyvinvointiin liittyvät huolet tunnistetaan riittävän varhain.

	Toimenpide	Vastuutaho
D	Kattava ja monipuolinen jalankulun, pyöräilyn ja ulkoilun verkosto.	Tekniset palvelut ja Sivistyspalvelut
D	Matalan kynnyksen liikuntaryhmät yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Sampo-lan markkinointi!	Sivistyspalvelut
D	Liikuntaneuvontaa tarjotaan kuntalaisille.	Sivistyspalvelut
D	Liikkuva koulu ja liikunta painopistealueena	Sivistyspalvelut
E	Vahvistetaan mielenterveyden edistämiseen liittyvää osaamista yhteistyössä eri tahojen kanssa.	Sivistyspalvelut (hyvinvointityöryhmä) Työterveys Etelä-Savon HA (opiskelu-huolto)

Hyvinvoiva ja onnellinen kuntalainen – nykytilanne

Vaikka koululaiset ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä elämään, on tyytymättömien prosentuaalinen osuus kasvanut. Vastaavasti osallisuuden kokeminen on lisääntynyt yläkoululaisten osalta.

Terveystila, elämänlaatu ja fyysinen toimintakyky on laskenut kaikilla mittareilla.

Päihteiden käyttäjien osuus on pienentynyt.

Mielen hyvinvointi ja omannäköinen elämä:

- Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan oppilaista: 89,2 (2021) / 80,6 (2023)
- Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8. ja 9. luokan oppilaista: 74,5 (2021) / 58,1 (2023)
- Elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus, % 20 vuotta täyttäneet: 58,7 (2015) / 55,7 (2020) Etelä-Savo
- Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % 8. ja 9. luokan oppilaista: 13,9 (2021) / 10 (2023)

Fyysinen terveys ja muut elintavat:

- Ylipaino, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista: 15,1 (2021) / 23,1 (2023)
- Nukkuu arkisin alle 8 h, % 8. ja 9. luokan oppilaista: 24,5 (2021) / 25,9 (2023)
- Raittius, % 8. ja 9. luokan oppilaista: 49,5 (2021) / 56,5 (2023)
- Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi % 8. ja 9. luokan oppilaista: 22,5 (2021) / 27,7 (2023), Hyte-kerroin
- Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky: 33 (2021) / 33,7 (2022)
- Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky: 34,7 (2021) / 35,5 (2022)
- Niiden osuus, jotka uskovat, että todennäköisesti eivät jaksu työskennellä vanhuuseläkeikään saakka, % 20 - 64-vuotiaat: 24,6 (2015) / 19,6 (2020) Etelä-Savo
- 500 metrin matkan kävelemisessä suuria vaikeuksia kokevien osuus, % 65 vuotta täyttäneet: 18,7 (2020) / 19,8 (2022)

4.

Meidän Juva on aktiivinen yhteisö

Osallisuus on tunne, joka syntyy, kun ihminen kokee kuuluvansa johonkin ja kokee, että hänellä on mahdollisuus vaikuttaa omassa yhteisössään.

Yhteisöllisyys, yhteisöt ja yhteisöllinen elämä ovat välttämättömiä ihmisen olemassaololle ja toiminnalle. Johonkin kuulumisen tunteen löytää usein itselle tärkeän ja merkityksellisen yhteisön toimintaan osallistumisesta. Tällainen yhteisö voi löytyä vaikkapa työn, harrastuksen tai järjestötoiminnan kautta.

Osallisuutta kokeva ihminen pystyy vaikuttamaan omiin ja yhteisiin asioihin. Osallisuus lisää hyvinvointia ja syrjäytyminen on osallisuuden ulkopuolelle jäämistä. Kunnalla on merkittävä rooli paikallisyhteisönä, vaikka yhteisöllisyys ei määräydy pelkästään asuinpaikan mukaan. Kunta kokoaa yhteen monia asukkailla tärkeitä yhteisöjä ja vertaisryhmiä sekä tukee näiden toimintaa. Osallisuutta edistetään parhaiten arjen ympäristöissä, siellä missä ihmiset luontevasti tapaavat toisiaan.

Juvalla on aina arvostettu kuntalaisten omaa toimintaa ja vaikuttamista. Kaikilla ikä- tai sosiaaliryhmillä ei kuitenkaan ole samantaisia mahdollisuuksia tai osaamista vaikuttaa. Tähän etsitään toimintamalleja.

Osallisuus ja vaikuttaminen

a) Juvalainen asukas kokee kuuluvansa yhteisöön ja pystyvänsä vaikuttamaan asioihinsa.

	Toimenpide	Vastuutaho
A	Kehitetään erilaisia osallistumisen ja vuorovaikutuksen mahdollisuuksia ja kohtaamispaikkatoimintaa kaikenikäisille.	Sivistyspalvelut, järjestöt ja yhdistykset
A	Ollaan mukana mahdollistamassa yhdistysten ja järjestöjen toiminnan kehittämistä	Sivistyspalvelut, järjestöt ja yhdistykset
A	Neuvostojen vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksien edistäminen työryhmissä, päätöksenteossa.	Sivistyspalvelut, järjestöt ja yhdistykset
A	Yhteisötoimintaa tehdään näkyväksi asukkaille.	Sivistyspalvelut, järjestöt ja yhdistykset

Osallisuus ja vaikuttaminen

- b) Edistetään hyviä väestösuhteita.
- c) Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen
- d) Kenenkään ei tarvitse tuntea yksinäisyyttä

	Toimenpide	Vastuutaho
B	Väestöryhmien välisen vuorovaikutuksen tukeminen kaikille kuntalaisille suunnattujen tapahtumien ja kohtaamispaikkojen kautta.	Sivistyspalvelut, Yleishallinto
C	Toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden suunnitelman laatiminen	Varhaiskasvatus
D	Tunnistetaan yksinäisyyden taustalla olevia tekijöitä eri ikäisillä. Kootaan ja tehdään näkyväksi eri tahojen yksinäisyyttä lievittäviä keinoja ja toimintoja, sekä hyviä käytäntöjä. Kehitetään tarvittaessa myös uusia.	Yleishallinto, Sivistyspalvelut

Meidän Juva on aktiivinen yhteisö

Yläkoululaisten vaikutusmahdollisuudet koetaan heikentyneen, vaikka yksinäisyyden tunne on hiukan laskenut.

Äänestysaktiivisuus on laskenut edellisistä vaaleista.

Suhteet toisiin ihmisiin ja mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa

- Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa, % 8. ja 9. luokan oppilaista: 8,3 (2021) / 4,9 (2023)
- Kokee kuuluvansa itselleen tärkeään ryhmään tai yhteisöön, % 8. ja 9. luokan oppilaista: 69,7 (2021) / 62,7 (2023)
- Tuntee itsensä yksinäiseksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista: 18 (2021) / 15,1 (2023)
- Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, %: 56,8 (2017) / 49,3 (2021)
- Erittäin heikko osallisuuden kokemus, 20–64-vuotiaat: 11,9 (2022) E–S
- Aktiivisesti järjestötoimintaan tms. osallistuvien osuus (%), 20–64-vuotiaat: 25,2 (2020)
- Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus %: 9,5 (2020) / 14,1 (2022)

Lasten, lapsiperheiden ja varhaisnuorten Juva

Lapsen oikeuksien edistäminen koskee kaikkia kunnan toimialoja ja päätöksentekoa. Käytännössä tämä tarkoittaa minkä tahansa lapsiin liittyvän toiminnan tai päätöksen tarkastelua YK:n lapsen oikeuksien yleisperiaatteiden kautta.

Neljä yleisperiaatetta ovat

1. syrjimättömyys,
2. lapsen edun ensisijaisuus,
3. oikeus elämään ja kehittymiseen sekä
4. lapsen näkemysten kunnioittaminen.

Lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastataan varhaiskasvatuksessa sekä opetuksessa.

- Kolmitasoinen tuki sekä opiskeluhuollon palvelut
- Sitouttava kouluyhteisö toimintamallin ja hyvinvoinnin vuosikellon käyttöön ottaminen.

Tarjotaan mielekästä vapaa-ajan toimintaa yhdessä Harrastava Juvan mallin sekä seurayhteistyön kautta.

Syrjinnän ja eriarvoisuuden torjunta lasten ja lapsiryhmien kannalta.

Lasten kuulemisen, osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien edistäminen.

- Tarjotaan kaikille, myös turvapaikanhakijalapsille yhdenvertainen mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen.
- Kehitetään opiskeluhuollon palveluita yhdessä hyvinvointialueen kanssa.
- Tuetaan lasten kielellisten valmiuksien kehittymistä ja perheiden lukemiskulttuuria pitkäjänteisesti monialaisella yhteistyöllä

Oppiminen ja kasvu ihmisenä

Suhteet toisiin ihmisiin

- Koulutetaan henkilöstöä – ”Lapset puheeksi -menetelmä”
- Tuetaan lasten ja perheiden tunne- ja vuorovaikutustaitoja?
- Parannetaan haavoittuvassa asemassa olevien lasten osallisuutta sekä vaikuttamismahdollisuutta.
x Lapsiparlamentti ja Nuoret vaikuttajat

Lapsen hyvä arki

Kulttuurinen hyvinvointi

Lisätään lasten kulttuuripalveluiden saatavuutta ja tasa-arvoisuutta kulttuurikasvatussuunnitelman mukaisesti.

Ruoka, liikkuminen, lepo ja muut elintavat

- Tuetaan paikallisten seurojen liikuttamismahdollisuuksia
- Kehitetään kouluruokailua osallistaen lapsia ja nuoria
- Tavoitetaan ja aktivoidaan erityisesti liian vähän liikkuvia lapsia ja nuoria sekä kohdennetaan heihin toimenpiteitä.
x Harrastamisen Juvan malli

Asuminen, ympäristö ja luonto

- Ehkäistään kaavoituksella eriarvoistumista.
- Otetaan lapset mukaan suunnitteluun.
- Kehitetään luontoreittejä
x Lapsen luontosuhteen vahvistaminen.

Nuorten ja nuorten aikuisten Juva

Osallisuus ja vaikuttaminen

- Edistetään nuorten omia mahdollisuuksia järjestää toimintaa nuorille.
- Zekki-kyselyn hyödyntäminen nuorten koetun hyvinvointitiedon keruussa
- Kehitetään Nuoret vaikuttajat -toimintaa ja nuorten äänen kuulumista päätöksentekokoelimityksissä.

Turvallisuus

- Häiriökäyttäytymiseen puuttuminen
- Nuorisotyön kehittäminen ennaltaehkäisevän työn näkökulmasta: ammattilaisten kouluttaminen
- Koulukiusaamisen ennaltaehkäisy ja vähentäminen - SKY

Kulttuurihyvinvointi

- Kehitetään digitaalisia kulttuuripalveluita nuorille

Työ ja valmiudet työelämään

- Edistetään nuorten aikuisten valmiuksia opiskeluun ja työelämään: arjen- ja elämänhallinnan edistäminen.

Oppiminen ja kasvu ihmisenä

- Edistetään nuorten informaatiolukutaitoa ja positiivista lukemisen kulttuuria monialaisesti.
- Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen
- Ruoka, liikkuminen, lepo ja muut elintavat
- Kouluruokailua kehitetään osallistaen lapsia ja nuoria.

Mielen hyvinvointi ja omannäköinen elämä

- Kehitetään nuorille verkon yli tarjottavia palveluita.
- Edistetään myös vapaa-ajan hyvän mielen tekemistä
- Edistetään mahdollisuuksia harrastaa ja kokea kulttuuria sekä toteuttaa itseään
- Etsivä nuorisotyön kehittäminen nuorille, joille ei tällä hetkellä ole palveluita tarjolla.
- Nuoren vapaa-aikaan sidottua hyvinvoinnin edistämistä - mielekäs vapaa-aika
- Lajeihin tutustuminen ja harrastaminen mahdolliseksi kaikille

Työikäisten Juva

Mielen hyvinvointi ja omannäköinen elämä

- Kumppanuuspöytien kautta yhteistyön ja –järjestötoiminnan kehittäminen ja sitä kautta kuntalaisten hyvinvoinnin lisääminen
- Kansalaisopiston monipuolinen ja laadukas kurssi-, tapahtuma- ja koulutustarjonta eri-ikäisille kuntalaisille yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.
- Vapaa-ajan tapahtumien järjestäminen nuoriso-, kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntapalveluiden osalta ympäri vuoden
- Kaikille sopivien liikuntapaikkojen laadukas ylläpito, sekä kehittäminen.
- Kirjaston monipuolinen kokoelma ja digitaaliset sisällöt. Kirjasto innostaa lukemaan ja tukee kansalaisten jatkuvaa oppimista sekä tarjoaa ajanmukaiset palvelut ja opastusta niiden käyttöön. Kirjastolla on tarjolla matalankynnyksen maksuttomia ryhmiä.
- Elintapaohjauskulttuurin ylläpito ja kehittäminen edelleen.
- Kuntalaisten osallistaminen tapahtumatuotantoon, yhteisöllisyyden tukeminen ja palvelurakenteen ylläpitäminen.
- Kunnan retkeilyreitistöjen ja luontopolkujen hyvästä kunnosta huolehtiminen mahdollistaa kuntalaisen monipuolisen liikuttamisen luonnossa.
- Tarjotaan kuntalaisille ohjattuja, ilmaisia tutustumismahdollisuuksia Sampolaan ja siellä toimiviin liikuntaryhmiin.

Työikäisten Juva

Työ ja valmiudet työelämään

- Työikäinen saa tarvitsemansa avun ja tuen hyvinvointihuo-
liinsa.
- Kansalaisopisto toteuttaa yhteistyössä Juvan työelämäpal-
veluiden kanssa työelämäpalveluiden asiakkaille lyhytke-
soisia koulutuksia.
- Työllisyyden kuntakokeilun laadukas asiakastyö ja työnha-
kijoille järjestetyt vapaaehtoiset hyvinvointia ja aktiivisuutta
lisäävät ryhmätoiminnot.
- Kaupan ylijäämäruoanjako ja EU-ruoanjako vähävaraisten
kuntalaisten tukemiseksi.

Ikäihmisten Juva

Asuminen, ympäristö ja luonto

- Ikäihminen pärjää halutessaan kotonaan mahdollisimman pitkään.
- Ikääntymisen mukanaan tuomiin muutoksiin osataan ennalta varautua.

Turvallisuus

- Turvallisuuskävely, jossa tarkastellaan liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta, sekä esteettömyyden toteutumista.
- Kulkuväylien talvikunnossapidosta huolehtiminen

Mielen hyvinvointi ja omannäköinen elämä

- Kansalaisopisto järjestää yhteistyössä Jyväskylän kesäyliopiston kanssa ikääntyvien yliopiston verkkoluentoja ajan-kohtaisiin aiheisiin liittyen.
- Kirjaston monipuolinen kokoelma ja digitaaliset sisällöt. Kirjasto innostaa lukemaan ja tukee kansalaisten jatkuvaa oppimista sekä tarjoaa ajanmukaiset palvelut ja opastusta niiden käyttöön. Kirjastolla on tarjolla matalankynnyksen maksuttomia ryhmiä lukupiiriin, runopiiriin, novellikoukun ja karaoken muodossa.
- Ikäihminen pärjää halutessaan kotonaan mahdollisimman pitkään.
- Ikääntyville ja erityistä tukea tarvitseville luodaan arkisen kohtaamisen paikkoja

Fyysinen terveys ja muut elintavat

- Elintavat tukevat tervettä ikääntymistä – toimintakyky säilyy hyvänä mahdollisimman pitkään.
- Vahvistetaan ikääntyneiden liikunta- ja harrastusmahdollisuuksia senioriväestön omilla liikunta- ja tanssikursseilla. Ikäihmisten liikuntapalveluita kehitetään Sampolassa (vesijumppien lisääminen, vesijuoksuinfoja, kampanjat).
- Ikäihmisille suunnatut digikurssit ja kädentaitojen kurssit. Tavoitetaan erityisesti yksinäiset ja vähän liikkuvat ikäihmiset.
- Ikääntyneiden ravitsemusterveyden edistäminen mm. yhteisruokailuja järjestämällä, vajaaravitsemusriskin tunnistaminen ja vajaaravitsemuksen ehkäiseminen tukevat toimintakykyä ja auttavat pärjäämään kotona pidempään.

Osallisuus ja vaikuttaminen

- Yhdistysten ja muiden toimijoiden välistä yhteistyötä kehitetään Kumppanuuspöytien kautta
- Osallisuuden edistäminen
- Saavutettavuuden ja esteettömyyden edistämisessä
- Edistetään eri tilojen käyttöä ikääntyneiden harrastus- ja yhdistystoiminnassa

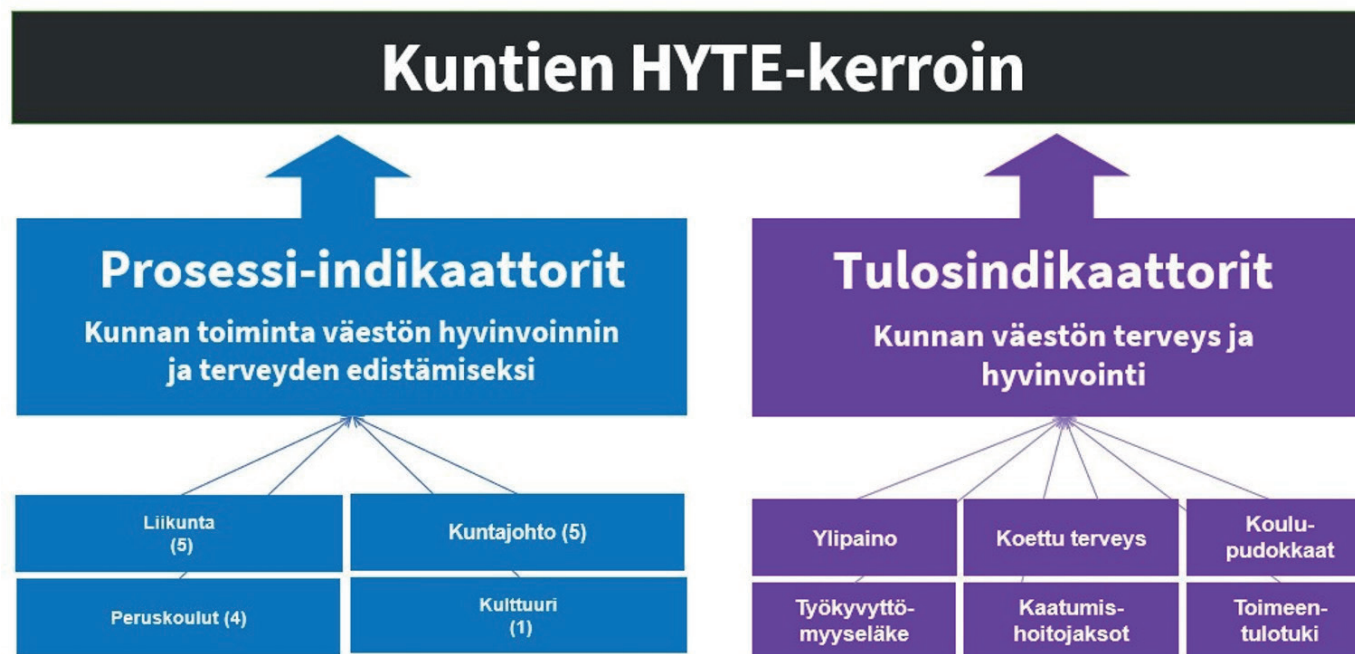
Hyvinvoinnin arvioiminen ja kehittäminen

Sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämislaki edellyttää kuntien seuraavan ja raportoivan väestön hyvinvoinnin tilasta ja siinä tapahtuvista muutoksista säännöllisesti.

Kuntien tulee laatia valtuustokausittain laaja hyvinvointikertomus, missä tätä arviointia tehdään. Lisäksi valtuustokaudelle on laadittava hyvinvointisuunnitelma, jonka toteutumista seurataan ja arvioidaan vuosittaisissa raporteissa.

Valtuustokauden hyvinvointisuunnitelmaa konkretisoidaan myös vuosittain. Hyvinvointikertomus ja –suunnitelma ovat Juvan kunnan hyvinvointijohtamisen työvälineitä.

Lähtökohtana on, että kuntalaisten palvelut ovat ihmislähtöisiä ja ne järjestetään taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävästi. Hyvinvointityön painopiste on ennaltaehkäisevissä palveluissa ja niiden monialainen kehittäminen tapahtuu verkostoissa yhteistyössä eri toimijoiden, kuten Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisan, kanssa.

JUVA

Aitoa osaamista jo vuodesta 1442